

تاریخ عثمانی انجمنی

۱ حزیران
۱۳۳۱

بشنجی سنه
۲۲ نومبر

مجموعہ سی

آناطولیہ اسلامی کتابہ لار [۱]

— ملك غازى —

ملك غازى قریبہ سی سیواس ولایتک قسم جنوبی سندنہ و قع عزیزہ قضاسنہ تابعدر [۲] . بوقضاتک مرکزی اولان « عزیزہ » قصبہ سی اسکی اولیوب آنجق ۱۲۷۷ سنہ سندنہ جتتمکان سلطان عبدالعزیزخانک جلوسلرینی متعاقب تأسیس واورادہ مهاجرین چرا کہہ اسکان ایدیلشدرد [۳] . سطح بچردن ۱۵۳۰ متر وقدر مرتفع اولان قصبہ مذکورہ نك موقعی فوق العادہ کوزلدر . قصبہ نك کنارندہ واقع « پیکارباشی » تسمیہ اولنان محلہ [۴] برچوق صولر نبعان ایدرک برارماق حالی آلدقدنصکرہ قصبہ نك جهت شمالیہ سندن کچن ضماتی صوبنہ ملحق اولور . پیکارباشندہ الآن ابنہ بقیہ سی ویدرک پارچہ سی کبی بعض آثارعتیقہ کوریلوب قدیم « آریاراتیا » شہرینک موقعی بوراسی اولمق اوزرہ قبول اولمشدر [۵] . بومحلہ عزیزہ نامی

[۱] مراجعت، تاریخ عثمانی انجمنی مجموعہ سی، جزو ۲۷، سنہ ۱۳۳۰، ص ۱۳۵ .

[۲] بورایہ ۱۳۲۲ سنہ سی آغستوسندنہ سیواسدن قیصریہ سیاحتی اثناسندنہ اوغرامش ایدم . اوزماندن بری آناطولی ولایاتک تقسیمات اداریسنبجہ برچوق تعدیلات اجرا اولمشدر .

[۳] سائی بک ، قاموسی الاعلام ، عزیزہ کلمہ سندنہ .

[۴] پیکارباشی تسمیہ اولنان موقعی خلیل رفعت پاشا مرحوم سیواس والیک اثناسندنہ بالاشتراتک اتمشدر .

[۵] قبادوکیا قرالردن اولوب قبل المیلاد ۳۲۳ دن ۹۷ سنہ سنہ قدر حکومت ایدن « آریارات » لردن برینک نامنہ نسبت ایدیلشدرد، مراجعت، پروفیسور راضہ، « آناطولینک جغرافیای تاریخیسی » (انکلیزجہ)، ص ۳۱۰ الخ . پروفیسور راضہ ضماتی قلغہ سنی بوراسی طن ایدیسور ، ایلرودہ کی تفصیلاتہ مراجعت، ص ۴۵۱

ویرلہ دن اول « بیکار باشی » دینور ایدی [۱] .

عزیزبہ دن ملک غازی قریب سنہ کیتمک ایچون اولاً برمقدار قیصریہ شوسہ سی تعقیب اولنور وضمانتی صوبی [۲] برکو پرلہ کچیلہ رک متباداً غربت جہتنہ طوغری یورینور . اطراف سیرک چاملقدر . یول اوزرنده أمکیل ، تختلی ، آق بیکار و قیز قاجیران کویلرندن کچیلیر . یوکسکده بولنان ملک غازی قریب سیلہ بونک اوست طرفده و سیوری برتپنک بالاسنده کی « تربه قلعه » بورالردن مشاهده اولنمخہ باشلار . متباداً یوکسلن یول آرابہ ایچون قسماً غیر قابل مرور اولوب بعض محللری اوچوروم و تہلکہ لیدر . بو یول قلعه نیک اتکلرنده طولاشه رق نہایت موقعی غایت لطیف و آناجلیق ایچنדה برکوچک کویہ واریلیرکہ اشته « ملک غازی » بوراسیدر [۳] . سطح بچردن ارتفاعی تام ۱۸۳۰ مترودر . « تربه قلعه » تسمیہ اولنان موقع بورادن براقچ یوز مترو دہا مرتقدر و برواسع قلعه خرابہ سنی حاویدر [۴] .

ملک غازی موقعنک اسکی اسنہ دائرہ بیچ بر معلوماتہ دسترس اولہ مدق . ذوالقدر اوغلی علاء الدولہ نیک ۹۰۶ تاریخلی وقیہ سی مندرجاتہ نظراً بوراسنک ضمانتی مضافاتندن اولدینی ظن ایدیلہ بیلور . تاریخلرده اسمی کچن « ضمانتی » قلعه سنک موقعی بزجہ دہا معلوم دکل ایسده سیواس ولایتنک بنیان حمید قضاسنہ تابع برضمانتی ناحیہ سی الان موجود

[۱] مولتکنک آرقداشلرندن اولان فون فینقہ نیک جغرافیائوطلرندن اقتباساً ریتر ، « آناطولی » (آلمانجہ) ، جلد ۲ ، ص ۱۳۹ الخ .

[۲] « ضمانتی صوبی » سیحان نہرینک مهم قوللرندن بری اولوب منبعلری عزیزبہ نیک شمالندہ واقع ویران شہر جوارلرنده در . بو صوبہ ازمئہ قدیمہ دہ « قارمالاس » و ییزانتیلر زمانندہ دہ اشک بوغدییران معناسنہ کلن « اونوبینقدس » تسمیہ ایدرلردی . ضمانتی صوبی تمبیری اوجوارلردہ بولنش اولسی ملحوظ اولان ضمانتی قلعه سندن مأخوذ اولدینی ظن اولنور . ضمانتی کلہ سی حقتدہ مراجعت ، ص ۴۰۱ [۳]

[۴] عزیزبہ دن بورایہ آرابہ ایلہ بش و آت ایلہ اوج ساعتدہ کلینہ بیلیر . وقتک عدم مساعده سندن طولایی بوقلعه بہ قدر چیقہ مدم .

اولوب مرکزی قیصریہ نیک شرقندہ و اورایہ ۳۷ کیلومتری بعد و مسافدہ و سرسک قریہ سنک شمالندہ و اکرک قریہ سنک غربندہ واقع « ایلباشی » قریہ سیدر . حتی سلاجقہ روم و زراسندن قرہ طائی نیک انشا کردہ سی اولان مشہور « قرہ دای » خانہ محتوی بولنان قرہ دای قریہ سی دخی ضہاتی ناچہ سنہ ملحقدر . ملک غازی ایلہ ایلباشی آراسندہ کی مسافہ ۲۶ کیلو مترودر . دہا بیزانتین تاریخارندہ دخی « جاندوس » شکندہ اسمی کچن و فتح اسلامدن بری درلو درلو املار ایلہ کوریلن ، فقط الیوم قیود رسمیدہ « ضہاتی » املاسیلہ یازیلان قلعه نیک اوحوالیدہ بولنش اولہ سی بالادہ بیان اولندیفی و جہلہ اورادن کچن بیوک برنہرک الآن « ضہاتی صوبی » نامیلہ یاد اولتسیلہ دخی مدلددر [۱] .

اوحوالیدہ خیلی سیاحت ایتمش اولان انکلیز عالملرندن پروفیسور رامزہ بعض ملاحظات طوبوغرافیہ بہ مستنداً قلعه مذکورہ نیک موقی

[۱] بو اسم حقندہ تصادف ایلدیکمز مختلف املاری بروجه آتی الفبا ترتیبی اوزرہ جمع ایلدک : زمانتو (تاریخ سلجوقیان روم ترکی ، هوتسا طبی ، ص ۳۹۴) — زمانتی (عالی ، کنہ الاخبار ، ج ۴ ، جزو ۳ ، ص ۴۲) فصل الحل والعقد ، امرای ذوالقدریہ بجنی) — زمنتو (تاریخ سلجوقیان روم ترکی ، ینہ اورادہ) — زمنتی (قاموس الاعلام ، سیحان کلہ سندہ) — زمندو (مختصر ابن بیبی ، هوتسا طبی ، ص ۱۱۵ ، ۲۱۰ ، ۲۲۰) — زمنطو (ابن یاس ، مصر طبی ، ج ۲ ، ص ۱۳۵) — سندو (دیوان منتی ، معجم البلدان ، صراصد الاطلاع ، قاموس ترجمہ سی « سند » کلہ سندہ ، مقریزی نیک « کتاب السلوک فی معرفۃ دول الملوک » نام اثر نیک (قاتر مہر) طرفندن فرانسزجہ ترجمہ سندہ نوط اولہرق نورری و ابوالحساسنہ عطفاً ، ج ۲ ، قسم ۲ ، ص ۱۴۲ ، نوط ۱۷۸ ، قاموس الاعلام ، حسین افندی ، آماسیہ تاریخہ ، ج ۱ ، ص ۵۵ الخ ، ج ۲ ، ص ۳۰۳ الخ) — ضہاتو (ذوالقدرلی علماء الدولہ وفقیہ سندہ ، منشآت فریدون بک ، ایلک طبی (۱۲۶۴) ج ۱ ، ص ۴۰۵ ، سلیم خان اول مصر سفرندن عودتندہ صارز بعدہ ضہاتو قلعه سی اوکنہ بعدہ صارمستقلو بعدہ قیصریہ قوناقلرینہ اوغرامشدر .) — ضہاتی (تاج التواریخ ، ج ۱ ، ص ۵۷۱ هامشہ ، منشآت فریدون بک ج ۱ ، ص ۳۹۸ ، تاریخ معیارالدول ، اسعد

عزیزہ اولدیننی قبول ایدیور [۱] . احمد توحید بك ایسه ملك غازى قلمه سنك ضماتى اولدیننی برچوق سنه لردن برى ظن ایتمكده ایدی . سیاحه میس بلدنخی ضماتى قلمه سنك ملك غازى ده آرانمسی لازم کلدیکنی و پروفیسور رامزه نك بورایى کورمه مش اولدیقندن عزیزیه یی ضماتى اولوق اوزره قبول ایدیکنی سویلیور [۲] . مع مافیہ بزجه ضماتى قلمه سنك نه عزیزیه نه ده ملك غازى اولدیننی بالاده ذکرى سبق ایدن ذوالقدر اوغلی علاء الدوله وقفیه سنده ملك غازى موقعندن بحث اولدیننی کی آریجه « ضماتى قلمه سی » و عزیزیه نك نام قدیمی اولان « پیکارباشی » نك دنخی ذکر اولنمه سیله مثبتدر . بناء علیه ضماتى قلمه سنك موقعی ده آرانمق لازمدر [۳] .

افندی کتبخانه سنده ال یازیبی ، نومرو ۲۱۰۹ ، ذوالقدریه بمجنده ؛ علی صائب ، جغرافیای مفصل دولت عثمانیه (مطبوع) ص ۲۰۶ ، عارف پاشا ، ذوالقدریه حکومتی ، بو مجموعه ده منتشر ؛ سیواس سالنامه سی ، سنه هجریه ۱۳۲۵ ، ص ۱۰۴) — ضماتى (احمد وفق پاشا ، لهجه : قیصریه به ملحق برقصادر ؛ عارف پاشا ، ذوالقدریه مقاله سی) — طمانطه (قاموس الاعلام ، قیصریه سنجاقی بمجنده) — ظمنتو (عاشق پاشا زاده تاریخی ، مطبوع ، ص ۲۱۱) — ظمنطین (تاج التواریخ ، ج ۱ ، ص ۵۷۱) .

[۱] آناتولینک جغرافیای تاریخیسی (انکلیزجه) ، ص ۲۸۹ الخ .

[۲] «أمراد طو أمراد» نامیله ۱۹۱۱ ده منتشر سیاحتنامه سی (انکلیزجه) ،

ص ۳۴۵ .

[۳] اسبق قونیه والیبی عارف پاشا مرحومك متروكات قلمیه سندن اولوب بودفعه مجموعه مزده نشر ایدیلمكده اولان « مرعش والبستانده ذوالقدر اوغللری حکومتی » نام مقاله سنده : « ضماتى قیصریه جوارنده و سیواس ولایتی حدودی داخلنده برقلعه در ، شمدی خرابه سی موجوددر ، دیلمش ایسه ده ده زیاده تفصیلات ویریلدیکندن موقعی تعیین اولنمه ماز . — حسین افندی آماسیه تاریخنده ، ج ۱ ، ص ۵۵ ، ۶۰ ، ۱۴۰ ، و ج ۲ ، ص ۳۰۳ ، ۳۱۳ ، ۳۳۰ ، آماسیه جوارنده وقتیه « سمندر » (زیاره ، زمندو) نامیله برقبه بولدیننی و منفی نك اشعارنده بحث ایدیکی مملك بوراسی اولدیننی و بونك بالآخره دالشمندیه نامی آلدیننی سویلیور . حالبوکه موضوع بحث اولان ضماتى قلمه سنك قیصریه جوارنده بولدیننی معلوم اولدیننی کی ضماتى صوبی قرینده کاش اولسی دخی لازم کله چکندن آماسیه تاریخنده محرر اولان موقعك بونکله برمناسبتی اوله میه جنی آشکاردر .

ملك غازى قریه سی طاغك بریماچنده واقعدر. هان اوست طرفنده کی دوزلکده سقنی کریمت ایله اورتیلی مربع الشكل برینا کوریلور که ضلعلری ۷ متر و ۳۰ سانتیمتر و طولنده و دیوارلری ۸۰ سانتیمتر و نختنده در. دیوارلر خارجاً بعض اشکال هندسیه رسم ایتمک اوزره صیرلی طوغله ایله اورولمشدر. فقط تخمیناً اون ایکی متر و قدر مرتفع اولان بنا تک یاریسندن زیاده سی صکره دن تعمیر وانشا اولنش واولجه اوستنده بولنمی ملحوظ اولان کار کبر قبه نك یرینه براخشاب سقف قولمشدر.

اشته ملك غازى تریه سی دیدکلری بورا سیدر. شرق طرفه ناظر اولان بر متر و عمر ضنده کی بر قبودن تریه یه کیریلیر. قپونك تام قارشوسنده ملك غازینك مرقدی اولتی اوزره براخشاب صندوقه ارا نه ایدیلپور. ده ا بر قاق صندوقه لر موجود در. هیچ برنده یازی بو قدر. دیوارلر داخلأ مجدداً بویانمش و بعض خطوط ایله تزین اولمشدر [۱].

تریه نك دوشمه سنده بولنان قاباقلی بردلیکدن بر سردوان واسطه سیله التنده کی مخزنه انیلیر. اوزری کمرلی اولان بو محله کوریلن. متعدد تابوتلرک کافه سی یره موضوع اولدقلری حالده یالکز بردانسی غرب جهته تصادف ایدن دیواره متصل بر سدرک اوزرینه موضوعدر. شکلا دخی دیگر لرندن فرقلی اولان بو صندوقه غایت منتظم صورتده کچمه آغاچدن

[۱] ملك غازى مرقدینك آياق اوجنه تصادف ایدن دیواره اوزمان سیواس والیسی بولنان ادیب محترم رشیدعا کف باشانك خط دستبله محررشونظم بلیغی استنساخ ایله دک :

وارمیدر بيلم جهانده بویه برق انداز فیض
کوکدن ایمش خاکه قونمش بر ملك غازى کبی
چار اطراف هزار پاکنه باقدچیه هب
کوریشور چشمانه بریر فلک غازى کبی
بشده رومالم درنده والی سیواس ایکن
ای رشید اول ذات پاکک محرم رازی کبی

۳۰ حزیران ۱۳۱۹

معمول اولوب دور زمان ایله مجلا برحاله گلشدر . دروننده تحنیط ایدیلش و بالموصی کچی صاری بررنک اخذ ایتمش بر جسد یا تمقده درکه ملک غازینک جسدی ایتمش . آباق اوچنده ویرده بولسان بر صندوقده ینه مومیا حالنده یالکز بر قفا واردر . بوده « هرکل زاهد » ک باشی ایتمش [۱] . دیگر صندوقه لرده کی اجسادک دخی بعضیسی مومیا ، دیگر لری چورو . دیکندن یالکز کیمک حالنده بولنیورلر [۲] .

تربه نک نه داخلنده کی صندوقه لرده ، نده قپوسنده ملک غازی به دأثر بر کتبه یوقدر . تربه نک غرب جهته کی دیواره خارجا صکره دن برلشدیریلش اولان و آتیده عیناً درج اولنان کتبه بارچه لرینک هیچ بری دانشمندیلر دورندن قالمه دکلدر . یالکز عنعنات قیلندن اوله رق اوراده ملک غازی دانشمندک مدفون اولدینی ظن ایدیلیور . تربه نک بر زاویه سی و بر شیخی واردر . شیخ افندی هر نه قدر کندیسنی دانشمندیلر احفادنن عد ایتمکده ایدیه ده آئنده بولنان ۸۴۳ تاریخلی بر وقفیه نک سلطان محمود خان ثانی زماننده یازیلش صورتندن آکلاشلدیفته کوره وثیقۀ مذکوره ذوالقدر اوغلی « سلیمان بن ناصر الدین محمد بن خلیل بن زین الدین بن الدقادر » زماننده تنظیم اولمشدر . فی الواقع ذوالقدر اوغلی علاء الدوله نک ۹۰۶ تاریخلی وقفیه سنده ملک غازی قبسی قربنده مسجد و زاویه بنا و ملک غازی ایله جدی امیر خلیل بن امیر زین الدینک روحلری

[۱] عالی نک « سرقاة الجهاد » نام غیر مطبوع اثرنده فی الواقع دانشمندیلرک اوائلنه عائد حکایاتدن اولق اوزره ملک دانشمند غازی زماننده « خرقیل زاهد » نامیله اهتدا ایتمش بر راهبک بر مهاربه ده شهید اولدینی مذکوردر . فقط بو وقایع سیواس حوالیسنه و ملک غازینک باباسی دانشمند احمدک زمانه عائد اولق لازم کلدیکندن مومی الیهک سر مقطوعنک بورایه نصل گلش اوله بیله چکی آکلاشیله میور .

[۲] قدیماً مشاهیر اسلامک دفتنه مخصوص اولان تربه و کتبدلرک همان علی العموم کافه سنک آلتنده بر رمزنی بولنوب بورایه امواتی بمدالتحنیط صندوقه لرله وضع ایدرلردی . قونیه ده و محال ساثره ده بو حال مکرراً کوریلشدر .

ایچون برچوق اوقاف تأسیس ایله دیکي مندرجدر^[۱] .

اشته بوقیددن طولای امیر خلیلک قبری دخی بوراده بولندینی ظن
ایدیله بیلور^[۲] . باخصوص ملک غازی تره سنک قارشینده بر کوچک
طاش قبه بولنوب بونک « امیر خلیل تره سی » دیمکله معروف اولدیقنه
نظراً امیر مومی الیه عا ئد اولسی احتمالدن بعید دکلدر . فقط تره سنک
داخلنده قبر کتابه سی کوريله مدیکي کبی خارجاً قبو دیوارینه موضوع
اولان اوچ کتابه دن هیچ بری صاحب تره به یه دائر معلومات ویرمیور .
ملک غازی تره سنک بر دیوارینه خارجاً یرلشدیریش اولان کتابه
پارچه لری :

— ۱ —

... فی ایام ... عز الدنیاوا [لدین] ... کیکاوس بن کیخسرو . .
بربنانک انشانه عا ئد بر کتابه نک پارچه سی اولوب سلاجقه رومدن
عز الدین کیکاوس اول یاخود عز الدین کیکاوس ثانی زمانه منسوبدر .

— ۲ —

هذا قبر | امیرزه ابن ابرهیم
بر مزار طاشی پارچه سیدر .

— ۳ —

انتقل فی شهر جمادی | الاول سنة ستة واربعین وستمائة
بوده ۶۴۶ سنه سندن بر مزار طاشی پارچه سی اولوب ۲ نومرولی
کتابه به عا ئد اولوب اولمدینی معلوم دکلدر .

[۱] طرفی پاشا سر حومک بالاده مذکور مقاله سنک نهایتده وقفیه مذکوره نک
عیناً درج اولنه جتی بیلدیر بیلور .

[۲] شیخ افندی ، امیر خلیل ایچون ملک غازی نک عمی اولان سید
صلاح الدینک اوغلیدر دیور . سید صلاح الدینک تره سیچون آتی به باقلسون ،

— ۴ —

ہذہ (بوہادر) قبر | المرحومۃ مصر خاتون | الی رحمة اللہ
تعالیٰ | بنت سلیمان بک

بومزار طاشی پارچہ سنک تاریخ قسمی یوق ایسہدہ ذوالقدر اوغلی
سلیمان بکک قبزینک قبری اولسی محتملدر [۱].
امیر خلیل تربہ سی قبوسندہ کی کتابہ لر :

[۱] بودردنجی کتابہدہ کوریلن «مصرخاتون» اسمی «مقرخاتون» کبی
دخی اوقونہ بیلیرسہدہ فافک نقطہ سی بولمندیقندن و ذاتاً «مصر» اسمی ذوالقدریہ
عائلہ سندہ موجود اولدیقندن بورادہ دخی اوصورتلہ قرائتی صرحجدر. فی الواقع
ذوالقدر اوغلی ناصرالدین محمد بکک زوجہ سنک اسمی دخی «مصرخاتون»
اولدینی مومی الیہانک قدسہ حرم شریفک شمال کنارندہ کندی نامنہ اولہرق
۸۳۶ دە تعمیرایتدیردیکی «الفادریہ» مدرسہ سنک کتابہ سنندن مستبان اولیور. بزمہ
بومعلوماتی ویرن مستشرق وان برخم شمدی کتابہ سنک قسم اعظمی بوزولش اولدیغی دە
سویلیورہ مجیرالدینک «الانس الجلیل بتاریخ القدس والخلیل» نام اثرندہ (مصرطبی ،
سنہ ۱۲۸۳ ، ص ۳۹۱) مدرسہ مذکورہ شووجہلہ تعریف اولمشدر :

• المدرسۃ الفادریۃ بداخل المسجد (الاقصی) واقفہ الامیر ناصرالدین محمد
بن دلفادر بعدان عمرتہا زوجتہ مصر خاتون ولم یوجدلہا کتاب وقف فکتب
مخضرمن مالہ یوقفہا وثبت فی عصرنا فی سۃ سبع وتسعین وثمانیۃ (کتبخانہ عمومیہ
۱۸۹۶ - ۲۲ نومرولی یازمہ نسخہدہ ، سبع و سبعین وثمانیۃ ، محرردر)
وبنا وھا فی سلطنۃ الملک الاشرف برسبای فی شہور ربیع الآخر سنۃ ست وثلاثین
وثمانیۃ. ناصرالدین محمد بکک مصردہ موقوف اوغلی فیاضی قورتارمق ایچون
زوجہ سنی مصرہ سلطان برسبایک نزدیکہ یولادینی تاریخجہ معلومدرہ «مصر»
اسنک ارککلرہ دخی ویریلدیکی کورولشدر. (مصر بک ، صراجعت «بزم
ورزم» مناقب قاضی برہان الدین لغزیزابن اردشیرالاسترآبادی ، آیاصوفیہ
کتبخانہ سی ، نومرہ ۳۴۶۵ ، فصل ۶۹) . ملک غازی کتابہ سندہ سلیمان
بکک قیزی اولدینی مصرح بولمقلہ اکر بونک تخمیناً ۸۵۸ سنہ سندہ وفات ایدن
ذوالقدر اوغلی سلیمان بک اولدینی قبول ایدیلیرسہ قیزیہ کندی والدہ سنک
اسنی ویردیکی آکلاشیلور . فقط بوبرفضیہ دن عبارتدر .

- ٥ -

فی ایام سلطان الاعظم | غیاث الدنیای (بویلهدر) وال‌دین ابو |
 الفتح کیخسرو بن کیقباد | قاسم (بویلهدر) امیر المؤمنین هذا [۱]
 لهما | رة عمره بن حزانکور پاسا (؟) | سنة ستة . . . ستمية (؟)
 غایت فنا یازی ایله محکوک اولان بو کتابه‌نک تاریخی همان غیر قابل
 قرائت بر درجه‌ده بوزوق ایسه‌ده مندرجانندن ۶۳۴ دن ۶۴۴ سنه‌سنه
 قدر حکومت ایدن سلاجقه رومدن غیاث‌الدین کیخسرو ثانی زماننده انشا
 اولان بر بنایه مآذ اولدینی آکلایشیلور. بانینک اسمی دخی صورت محققه‌ده
 حل و قرائت اولته‌مدی . بو کتابه بشقه محلدن بورایه نقل اولمشدر .

- ٦ -

هذا قبر | المرحوم المغفور شهيد ... ن | بن ملك محمود
 قیصریه‌ده استنساخ ایتدی‌کمز ایکی عدد دانشمنده کتابه‌لرنده
 یاغی بسانک اوغلی «محمود» ک اسمنه تصادف ایدیلور [۱]. بو محمودک اسمی
 [۱] بو کتابه‌لردن بری قیصریه‌ده جامع کبیرک شمال طرفنده کی قیوسنک
 دیوارنده بولنوب عباره‌سی شویله‌در : « فی ایام السلطان المعظم | کیخسرو بن
 قلع ارسلان عزنصره | عمره مظفر‌الدین محمود بن | یاغیبسان فی سنة اثنین وستایه .
 ایکنجی کتابه یته اوراده واقع کولک جامعنک قیوسی بالاسنده‌در : « عمر
 فی سبیل رب العالمین فی ایام دولة مولانا السلطان | المعظم عز‌الدین وال‌دین ابوالفتح
 کیکاس بن کیخسرو قسیم امیر | المؤمنین اضعف عبادالله الستة المعصومة اتوز
 التي خاتون بنت محمود بن یاغیبسان سنة سبع وستایه .
 یاغیبسان اسمنک بو کتابه‌لرده بردفعه (س) و بردفعه (ص) ایله یازیلشی
 جالب دقتدر . مورخلر دخی بو اسمی درلو درلو املا لر ایله قید ایشلردر .
 حتی « یغیبسان » صورتنده دخی کوریلشدر . کرك بو ایکی کتابه‌ی کرك
 آتیده . . . صحیفه‌ده مندرج ملک یاغی بسانک ۵۵۲ تاریخی کتابه‌سنی اولجه
 مستشرق وان برنجه تبلیغ ایتش ایدم ، مراجعت «آنریبولوژی رساله موقوتیه‌سی»
 (آلانجه) ، سنه ۱۹۱۲ ، ج ۲۷ ، ص ۸۶ الخ .

بعض کتب تاریخیہ دہ دہی پکیورسہ دہ حکومت ایندیکنہ دائر بر معلومات بولہ مدق [۱] . بلکہ بالادہ کی مزار طاشی اشہ بونک اوغلنہ عاڈدر .
 بوامیر خلیل تربہ سنک قبو دیوارندہ براوچنچی کتابہ دہا وارسہ دہ متنی غایت فنا و بوزوق بازی ایلہ محرر وازمنہ جدیدہ دہ حک اولش ترکیہ برنظمدن عبارتدر . حل وقرائی ممکن اولہ مدی .
 ملک غازی تربہ سنک اوست طرفندہ دیگر بر تربہ دہا موجود اولوب زاویہ شیخی افندیکنک افادہ سنہ کورہ ملک غازیکنک عمی سید صلاح الدینک تربہ سی ایمش (۴) . بو تربہ نک قبوسنہ موضوع بر مزار کتابہ سی پارچہ سنہ ہیچ بر اسم بولنیوب بروجہ آتی یالکنز تاریخ محرردر :

— ۷ —

تحریر آفی الا | عشرین | من شهر ربیع الاول سنۃ | ...
 و خمسين وثمانية

مع مافیہ ذوالقدر اوغلی علامہ الدولہ نک بالادہ مذکور و قیہ سنہ
 « سید صلاح الدین » و « شیخ صلاح الدین » اسمی بر قاج کرہ کچدیکندن معروف بر ذات اولمق لازم کلیر .
 بو تربہ نک خارچندہ سلجوقی طرزندہ بر مرمر صندوقہ بولنوب اوززندہ کتابہ آتیہ محکوکدر :

— ۸ —

هذا قبر المرحوم المقفور الشهيد السعيد نورالله | قبره ...

[۱] مختصر ابن بیبی (بالادہ مذکور نسخہ دہ ، ص ۲۴) « یاغی بسان » لہ
 « مظفر الدین محمود ، ظہیر الدین ایل و بدر الدین یوسف » نامیلہ اوج اوغلی اولدین قید ایڈیورکہ ترکیہ تاریخ سلجوقیانہ دہی (بالادہ مذکور نسخہ ، ص ۶۳ و ۶۵) « یاغی بسان » بکک ، بو اوغلری کوستریلیورسہ دہ بدر الدین یوسف یریشہ سنان الدین یوسف یازیلیدر . بونلر غیاث الدین کیخسرو اولک « هوادار و خدمتکار لری ایڈی » .

امیر ابدال ابن سید شیخ ابن سید محمد حاج | کیرینی تاریخ
شهر شوال المعظم سنة ستین وثمانماية

بالاده مذکور کتابلرک هیچ برنده بومحلده ملک غازی نامنده برذاتک مدفون بولندیغه دائر برسوز بیله یوقدر . یالکز اولجه سوبله نیلیدیکی وجهله ذوالقدر اوغلی علاءالدوله نك ۹۰۶ تاریحلی وقیه سنیده ملک غازی موقعنک وشخصنک اسمی مندر جدر . فقط بوملک غازی کیمدر ؟ اسکیدن بری محلنجه موجود اولان برعنه یه باقلیرسه ملوک دانشمنده دن بری ایمش . فقط هانکیسیدر ؟ اشته بونی تعین ایتمک بک مشکلدیر ، زیرا آناطولیده دهادیکر محلرده « ملک غازی » نامیله تربرله تصادف اولدینی کبی [۱] ملوک دانشمنده نك بر چوغنه « ملک غازی » عنوانی ویریلدیکی دخی آکلاشیلور [۲] . فقط بو عنوانک بعض مؤلفره کوره ملوک مذکور نك ایکنجیسنه و دیکر لرینه کوره اوچنجیسنه مختص ایدوکی منفهم اولیور [۳] .

قیصریه ده جامع کیریک مؤسی ملک محمد غازی اولدینی روایت اولنوب مشارالیهک قبریله ملک غازی مدرسه سی نامیله یاد اولنان بنا داخلنده کی تربرده کوستریلیور (کتابه سی یوقدر) . بونی مؤید اوله رق کندی وطنی اولان قیصریه ده دائر بر چوق تبعات مفیده اجرا ایدن نظیف افندی اورا محکمه شرعیه سی سجلاتنده قیصریه یه تابع کر میر قریه سی قیصریه

[۱] از جمله قیرشهرنده وآماسیه ده بونامله تربرله موجوددر .

[۲] دانشمندیله دائمی برحرب و غزاده اصرا حیات ایتمک لری جهته « غازی » عنوانی اکتساب ایتملر و بناء علیه جمله سنه ده « ملک غازی » دیتلمش اولدینی حسین افندی آماسیه تاریخنده (ج ۲ ، ص ۳۲۵) بیان ایدیور .

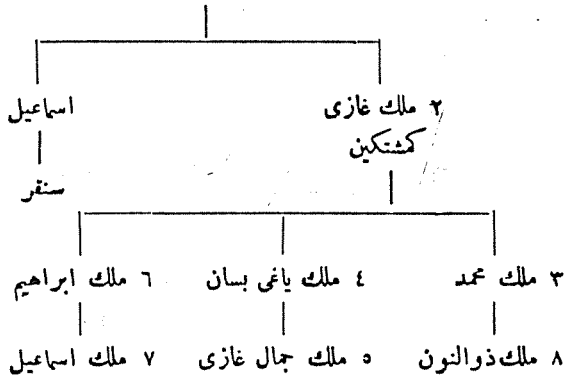
[۳] اسکی مورخلر وقازانووا ایکنجیسی وتوحید بک اوچنجیسی اولوق اوزره کوستریلیور لر . بومؤلفرک اثر لری حفته صحیفه ۴۶۱ ده کی نوطه مراجعت .

فاتحی اولان ملک محمد غازی نوراللہ قبرہ نیک اوقانندن اولوب قوزپیکار دیمکله معروف مرعاده قومارلی وجرقلان قبره لريله کر میر قبره سی اھالیسنگ اغنامی مشترکاً رعی اولنسی قاعدہ قدیم سنک محافظہ سی امرینی شامل برفرمان بولشدرد^[۱].

بوجھت لک تدقیق شم دیککی حالده الیمزده بولنان وسائط قلیله ایله ممکن اولیوب آتجق ایلروده بردانشمندیہ تاریخی یازاجقلرک شو برفقاج نقطه اوزربنه نظر دقتلرینی جلب ایتمک استرز :

احمد توحید بک سیواسده ۴۶۴ دن ۵۷۰ سنه سنه قدر حکومت ایدن ملوک دانشمندیہ نیک سلسله نامہ سی بروجہ آتی تنظیم ایلمشدر^[۲] :

۱ ملک دانشمند احمد غازی

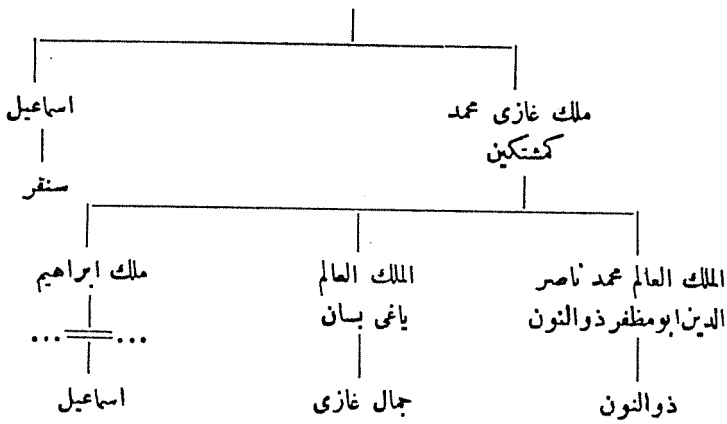
توحید بک کوره ملک ذوالنون ایکی کره حکومت ایدوب دفعه اولاده « عمادالدین » و دفعه ثانیه ده « ناصرالدین » عنوانی آلمشدر .

[۱] نظیف افندی نیک برمکتوبنده مندرجدر . حسین افندی ایسه آماسیه تاریخنده (ج ۲ ، ص ۳۲۲) ملک محمد غازی بکک تره سی عزیزه قصبه سی جوارنده اولدینی مشهوردر دیبور .

[۲] موزة هایونک مسکوکات قدیمه اسلامیہ فتالوخی ، قسم رابع ، ص ۸۲ — توحید بکک بوسلسله نامہ بی نره دن اقتباس ایتمدیککی محرر دکل ایسه ده « کشتکین » لقبی ابن الاثیرده و ابوالفداده و منجم باشینک جامع الدولنده مذکور بولندیفندن بولردن مأخوذ اولدینی آکلاشیلور .

توحید بکدن برمدت اول قازانوا مسکوکات دانشمنده بی هیئت مجموعه سیله تدقیق ایدرک بو مناسبتله عرب وارمنی و بیزانتین و سریانی ولاین مورخلرینه و هزار فن تاریخچه و دوکتور مورتمانک « دانشمنده لر سلاله سی » نام رساله سنه و سائر یه مراجعت ایدرک مختصر بر دانشمنده تاریخچی بحریر و نتیجه ده حکومت مذکوره نك سیواس شعبه سی ایچون شو ساسله نامه بی ترتیب ایله مشدر [۱].

ملك دانشمند احمد غازی

[۱] فرانسه علم مسکوکات رساله موقوته سی ، سنه ۱۸۹۴ و ۱۸۹۵ و ۱۸۹۶ . بو مقاله ده دانشمنده تاریخچه دائر اسلام مؤلفلری مستنا اولتق اوزره اولدجه مکمل بر بیلیو غرافیا واردر . اسلام مورخلرندن ایسه یالکز ابن الاثیر و ابوالفدا و باخصوص هزار فن حسین افندی کبی اک معروفلرندن بر قاجی کویستر بلشدور . هزار فن حسین افندی نك « تنقیح التواریخ الملوك » نام اثری دانشمنده تاریخچی ایچون مهم بر ماخذ اولوب « فصل فی ذکر الدانשמندیه ملوك بلاد الروم » و « فصل فی ذکر شعبه نالنه سلجوقیان در ولایت روم و انتهای دولت ملوك دانشمنده » ناملریله ایکی فصلی حاویدر که بونلر قسماً عالی نك « فصول الحل والعقد و اصول الخرج والنقد » نام ائرندن مقتبدر . — اسعد افندی کتبخانه سنده ۲۱۰۹ نوسورده « تاریخ معیار الدول » نام ائرده کوریلن دانشمنده بیچی ده هزار فن تاریخچندن هان عیناً نقل اولمشدر . — دوکتور مورتمان آلمان جمعیت شرقیه سی رساله موقوته سنده (ج ۳۰ ، سنه ۱۸۷۶) نشر ایلدیکی مقاله ده

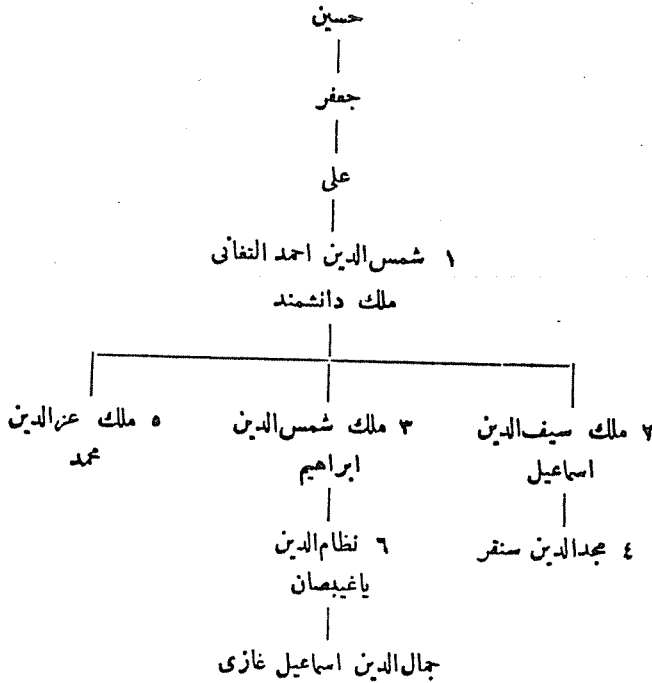
کوریلیور کہ توحیدیک ایله قازانوانک سلسله نامہ لری بینده بیوک
بر فرق اولیوب یالکز قازانوا « ذوالنون » اسملی ایکی حکمدارک
موجود اولدیغی قبول ایدیور .

دانشمنده تاریخی حقنده مورخین قدیمه شرقیه قطعاً اتفاق
ایده میوب مضبوطا ترنده مابنت و تضاد کوریلکده در .

اخیراً حسین حسام الدین افندی طرفدن نشر اولنان « آماسیه
تاریخی » دانشمندیلره دائر مهم بر فصلی محتوی بولنوب علی الاکثر
قیودات عتیقه مه مستنداً افندی مشارالیهک اجرا ایله دیکی تدقیقات نتیجه سنده
دانشمنده تاریخی بسبتون آلت اوست اولیور . اثر مذکورده آیریمجه
بر سلسله نامہ مندرج دکل ایسه ده بحتک مطالعه سندن آماسیه ده حکومت
ایدن دانشمندیلره طائد اولق اوزره آئیده کی سلسله نامہ استخراج
اولنه بیلیور [۱] .

ینه هزار فنک دانشمنده یعنی آلمانجه به ترجمه الیشدر . — نجیب عاصم ، تورک
تاریخی ، یالکز برنجی جلد انتشار ایتمشدر (۱۳۱۸) ، ص ۳۹۸ - ۴۰۶ ،
بعض علم مسکوکات کتابلرندن و هزار فن تاریخندن و قازانوانک اثرندن اقتباساً
دانشمندیلرک هر ایکی شعبه سنه دائر بر فصلی محتویدر . — « محیط الاسلام » ک
آلمانجه سنده « دانشمنده » کله سنده یوحان مورتمانک مقاله سی مفید بر خلاصه در .
وان بر ختک نشر اییدیکی « عربی کتابه لر » مجموعه سنک سیواس و دیوریکیه
طائد اولان اوچنچی جلدنده (صحیفه ۳ ، نوط ۱) دخی دانشمندیلره دائر
بر بیلیوغرافیا مندرجدر .

[۱] حسین حسام الدین افندی ، آماسیه تاریخی ، شمده به قدر یالکز برنجی
و ایکنچی جلدلر انتشار ایلمشدر (سنه ۱۳۳۰-۱۳۳۲ هجری) ؛ مراجعت ج ۲ ،
ص ۲۷۸ ال ۳۴۲ الخ . — سلسله نامہ نک تربیتی حقنده افندی مشارالیه ایله
شفاهاً دخی تماطی افکار ایدیلمشدر . بو سلسله نامہ بر آرز دها توسیع ایدیله
بیاورسه ده متشابه اسملردن بعضارینک تعیینی قابل اوله مامشدر .

حسین اقدینک جمع ایلهدیکی دانشمندیلر تاریخی یکی برشی اولدیقندن بعض قاطنی بوراده عیناً درخاطر اتمک فائده دن خالی دکلدرد :

« ملك دانشمند احمد غازینک حفیدی اولان (الملك مجد الدین یاغیبعان الدانشمندی) نك ۵۶۰ تاریخی وقفنامه سنده (الملك المجاهد احمد بن علی بن جعفر بن حسین) دیه مسطور اولوب ... الخ ، (ج ۲ ، ص ۲۷۸) .

« ... قیصریه امیری اولان (کومشستکین غازی) اکثر تواریخ عصریه ده ابن الدانشمند ، یعنی ملك دانشمند احمد غازینک اوغلو اولمق اوزره مذکور ایسه ده اوغلو دکلدرد ، بلکه اوغولغنی در ، یعنی کوله سی اولدینی حالده اوغلو درجه سنده سودیکی امیریدر ، چونکه کومشستکین غازی قیصریه امارتده ایکن عبدالمجید شروانی اولادینه تخصیص ایلهدیکی اوقافی مین ۵۰۰ تاریخی وقفنامه سنده (الامیر الکبیر المجاهد علم الدین

کشتکین بن عبداللہ (دیہ مسطور بولنمقدہ در) (ص ۳۰۰) .
 « آماسیہ امیری ملک نظام الدین یاغیصان الدانشمندی اسبق آناطولی
 حکمداری اولان سلطان ابراہیم خانک مخدومی اولدینی ۵۶۰ تاریخلی
 وقیہ سندہ مسطوردر . ملک محمد غازی بکک ، یاخود امیر کومشتکین
 غازینک اوغلو دکلدرد . مرحالده بو یاغیصان غازی ۴۹۱ ده شہدآ وفات
 ایدن آنطاکیہ امیری یاغیصان بن محمد بن الب ارسلانک تیزندن حفیدیدر .
 (یاغیصان بن اسماعیل بن الدانشمند) نامیلہ دخی قیدی کورولمشدر ،
 (ص ۳۲۰) .

« ... نظام الدین یاغیصان غازینک ۵۶۰ ذی الحجہ سی او اخرندہ
 تنظیم ایدیلن وقفنامہ سندہ (الملک المرحوم نظام الدین بن الملک ابراہیم بن
 الملک دانشمند احمد غازی) محرر اولدینقہ نظراً ارتحالندن آز سوکرہ
 تنظیم ایدیلدیکی آکلالمقدہ در ، (ص ۳۴۲) .

« دانشمندیہ حکمداری یاغیصان غازی جوق کچمکسزین ۵۶۰
 ذی الحجہ سندہ نیکسارده وفات ایدرک بویوک یکنی (الملک تاج الدین
 ابراہیم غازی)^[۱] دانشمندیہ حکمداری اولیور ، (ص ۳۳۸) .
 « جمال الدین اسماعیل غازی بک دانشمندیہ حکمداری نظام الدین
 یاغیصان غازینک مخدومی اولوب ... الخ » (ص ۳۳۶) .
 « آماسیہ قاضیسی جلال الدین عبدالرحمن المصلحی نک ویردیکی اعلام
 شرعیہ جمال غازینک آدی اسماعیل اولدینی محققدر . بوجہنلہ دانشمندیہ
 حکمداری برنجی اسماعیل خان یاغیصانک پدری اولدینی صورتہ قاین
 پدری اولدینی شہسزدر » (ص ۳۳۶ ، نوط ۱) .

« دانشمندیلرک آماسیہ دہ حکومتی ۴۶۷ - ۵۳۸ تاریخنہ قدر تام

[۱] « تاج الدین ابراہیم غازی جمال الدین اسماعیل غازینک عمزادہ سی
 اولدینی صحیفہ ۲۳۹ دە محرردر . جمال الدین اسماعیل غازی ایسہ نظام الدین
 یاغیصانک اوغلی اولدوق کوسترلیبور (ص ۳۳۶) .

یتیم برسنہ دوام ایدوب (ملک احمد ، اسماعیل ، ابراہیم ، سوتقور ، محمد ویانغیصان ناملیله آلتی نفر ذوات ادارہ حکومت ایتمش لردر ، (ص ۳۲۴) .

« قتلوغده [یعنی موزہ هایون قتلوغنده] « سیواسده دانشمندلور ، عنوانی التنده ملوک دانشمنده نك صره ایله یازلمنه کوره بونلرک مرکز حکومتی قیود تاریخیه خلافتده سیواس اولدینی اشراب ایتمکده در . حالبوکه ملوک دانشمنده نك مرکز حکومتی آماسیه شهری اولدینی ، تاریخ آل دانشمندک افاد اتندن مستبان و آماسیهده موجود اولدینی عرض ایبلن آثار دانشمنده دخی بونی مؤید در . آماسیه حکومت دانشمنده نك مرکزی اولمیدی سلطان مسعود سلجوقی بوتون دانشمنده بی استیلا ایتمک ایچون آماسیه بی مرکز حکومت انخاذا ایتمک لوزوم کورمزدی . کذلک امیر کومشکین سلاله دانشمنده دن دکلدر ، (ص ۳۲۶) .

آماسیه تاریخندن استخراج اولنان بالاده کی بر قاج مثالدن مستبان اوله جنی وجهله حسین افندینک حکومت دانشمنده حقتده کی تدقیقاتی هب بوکی یکی وشایان تعمیق مسائلی میدانه چیقاریبورکه بونلر اسکی بیلدیکمزدانشمنده تاریخیه مقایسه ایبله جک اولورسه بیلرندده اوچوروملر اولدینی تظاھر ایدر .

مقاله مزک موضوعی اولان « ملک غازی » به عائد فقراتک مقایسه سنی تسهیل ایچون ارباب قبعه ایکی وثیقه عرض ایتمک استرز . بونلردن بری ۱۳۲۲ سنه سنده نیکسار قلعه سنده برده بوله رق ملک دانشمند احمد غازی تر به سنه [۱] نقل ایله دیکم ملک یاغی بساتک بر بناسنه عائد اولان شوکتابه درکه

[۱] حسین افندی آماسیه تاریخنده (ج ۲ ، ص ۲۸۰) ملک دانشمند احمد غازی نك تر به سی بوراسی اولیوب بونک تام شرقتده واوست طرفنده بولندینی وقبوس بالاسنده خط کوفی ایله محرر اولان کتابه سنده « شمس الدین ابی المغازی احمد بن علی » عبارده سی کور بیلدیکنی سوبلیور .

آناطولیہ تاریخ اسلام ایچوک اداکی والکیمہم و نائق محکوکہ دن بریدر [۱]:

اصربانشاء [ه] هذه البقعة المباركة

الملك العالم المادل نظام الدنيا والدين

ابوالمظفر [ياغ] بن بسان بن ملك غازي

[بن ملك دانش] مند ظهير امير المؤمنين بتاريخ سنة

اثنین و خمسين و خمس مائة

ایکنجیسی یاغی بسانک برسکه سنده کی شو عبارہ در [۲] .

الملك المادل

نظام الدين ياغی بسان

بن ملك غازي

بن ملك [دانشمند] ظهير امير المؤمنين

هزار فن تاریخک دانشمند یلره عاند فصلنده ملک غازینک اوغلی
یاغی بسانه ملک عالم و عادل نظام دنیا والدين ابوالمظفر القاب و عنوانلری
و بریلیورکه کندی عصرندن قاله اولان و بناءً علیه مھتربینه اصلا شہہ
ایدیلہ مین بالادہ کی ایکی وثیقہ نک عباراتیلہ مطابق کلیور۔ بو اوج مأخذہ ده
یاغی بسانک باباسی « ملک غازی » اولق اوزره کوسترلیور۔ فقط « ملک

[۱] ۵۵ سانتیمتر و طولنده و ۳۸ سانتیمتر و عرضنده سیاہ برطاش اوزرینہ
محکوک اولان بو کتابہ قدیمہ نک یازیبی برنوع نلندر و آلتنجی عصر ہجری بہ عائد
اولق حسینلہ علم خط ایچون ده مہم بروثیقہ در .

[۲] توحیدک ، بالادہ مذکور قتالوقدہ ، ص ۸۸ و ۵۲۳ — قازانواہ

بالادہ مذکور اثرندہ ، ص ۴ .

غازی « عنوانی حسین افدینک قولنججه دانشمنده حکمدارانک همان
جمله سنه خاص اولغله یاغی بسانک باباسی اوله رق قید ایله دیکی ملک
شمس الدین ابراهیمک دخی بو عنوان ایله یاد ایدیلش اولمه سی یعنی
بالاده کی کتابه وسکه نک متنده کی « بن ملک غازی » دن مقصد « بن ملک
ابراهیم » اولمه سی وارد خاطر اوله بیلور .

دانشمندیله عائد مسکوکات ویا خصوص کتابه لر غایت نادر در .
دانشمنده تاریخنک بدرجه یه قدر تنور ایده بیلمه سی ایسه بوکی وثائق
تعدد و تکثیرنه متوقف اولوب قیودات و قفیه وسجلانک ویردیکی معلومات
والسنه مختلفه ده محرر اولان تاریخلرک مضبوطاتی دخی بونلره تطبیق
ومزج ایدیلیرسه بلکه او زمان حکومت مذکوره تاریخی حقنده نتایج
صحیحه استحصال ایدیلش اولور [۱] .

خلیل ادهم

[۱] مسکوکاتک یو باده نه درجه اهمیتی اولدینی شوندن دخی آکلاشیلورکه
دانشمندیله ملطیه شعبه سی حقنده یکانه مأخذ تخمیناً ۱۲۰۰ سنه میلادیه سنده
یعنی آلتنجی عصر هجری اوخرنده تولد ایتمش اولان ابرالفرج الملطینک سربانی
لسانی اوزره براقدینی بر تاریخ اولوب ازمته اخیره ده او شعبه ملوکنک کشف
ایدیلن مسکوکاتی سایه منده تاریخ مذکورک بونلره عائد مندرجاتی بر آرز کسب
وضوح ایده بیلشدور .